

למיקטרינהו לתרווייהו ולא אמרינן דחדא מיניהו בטולי בטלה אלא תרווייהו שרי למיקטרינהו. פי' פסיקא, חגרה^{7א}, כדמתרגמינן⁸ ותחת חגורה נקפה [ואתרא דהו אסרן פסקיא]⁹, והוא המיין של נשים^{10א}.

פי' סבכה, וקאיה [נ"א: וקאזה] בלשון ערביי¹¹. שרי למקטר בהנהו חוטי שערה דמשרה הוא דשריה ליה ולא (שיפה להו מיעוף) [שלפה להו מישלף]¹⁰.

רצועות מנעל וסנדל אית בהו ג' בבי. קיטרי דקטרי [לה]¹⁰ אושכפי להדיא רצועה במנעל עצמו, המתירה חייב חטאת¹¹. והני רצועות הנמשכות מגופו של מנעל, שקושרין אותו על הרגל ועל השוק אחר שנועלין המנעל, הנך מותר לכתחילה לקשרן ולהתירן, וזהו דבני מחוזה. (וזהו) [וכן]¹⁰ נמי קשר חיצון של רצועות שהוא למעלה מן השוק ומן הרגל, אם מעיקרא קשרן לשום כך הרצון, קשר של קיימא, שכשנועל ההוא מנעל מכניס רגליו באותן הרצועות ואינו מתירן כל עיקר, ההוא נמי [אם]¹⁰ (ה)מתירו חייב עליו חטאת. אבל זה הקשר החיצון שלא קשרו האומן, אלא כל אדם קושרו כי היכי דניחא ליה מרווח או צר, (או) כגון מסאני דרבנן שכל אחד מעמידו על חפצו, כד רויח (למיסם) [למיהב]¹⁰ ולמישלף בניחותא, כגון זה המתירו פטור, שהרי מעשה הדיוט הוא. אבל אסור להתירו לכתחילה (דהוא) [דהא]¹⁰ קא מוקים ליה על חפצו וקשרו כמין קשר של

דכבה, ובענין הזה מודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות. וכבר פירשנו כל דבר שאינו מתכוון מותר¹¹³.

הדרן עלך שמונה שרצים

פרק חמשה עשר: ואלו קשרים

ואילו קשרין שחייבין עליהן קשר הגמלים כו'. קשר גמלים, קטרא. אסיקנא קיטרא דזממא גופיה. פי' נקבין לחוטמיה דגמל ומחתין ביה יתר² וקטרין ביה אפסר קטן והיינו זממא וקשר של קיימא הוא, ובתר כן קטרי בההוא אפסר חבל ארוך שמושכין בו הגמל, והוא קיטרא דקטרין בזממא.

איסתדירא הוא אסקריא דספינתא, והוא התורן, וקטרין ביה חבל והוא קשר של קיימא. והדר קטרי בההוא איסתדירא חבל אחר דעייליה ביה ניגרי מושכי הקלע כשבאין להרימו על הספינה כדי שתסע. והוא קטרא דקטרי באסתדירא³.

בעי רב אחדבוי מדאחה⁴, פי' מדאחה, שם מקום ידוע, מתא דאחא⁵.

פי' עניבה כדבעינן למימר לקמן⁶.

ואסיקנא האי [ק"ב, א] קטרא דקטרי בזממא ודקטרי באסתדירא חיובא ליכא איסורא מיהא איכא, אבל מפתחי חלוק אע"פ דאית ליה תרתי דשי, כי היכי דאית השתא⁷ למני, שרי

113. בס' הנר כת"י שם: וכך כל דבר שאין מתכוין מותר, עד הנה דברי ר"ח.

1. היינו נוקבים. וכ"ה בערוך ערך זמן ב' שפי' כר"ח. 2. והוא חבל. ובערוך: יתד. 3. כע"ז פי' הערוך ערך איסתדורא ורש"י. וכ"ה בס' הנר כת"י בשם רה"ג. 4. כ"ה בכת"י ודלא כבנדפס. 5. לפנינו: אחוי דמר אחא. וראה מהרש"ל, מסורת הש"ס ודק"ס. 6. ק"ג, א ור"ח שם אצל ציון 52. 7. לחינם הסגירותו בנדרס. 8. בס' הנר: חגורה. 8. ישעיה ג, ד. 9. השלם עפ"י הערוך ערך פסיקא. [וכן יש להשלים גם בספר הנר]. 9א. מדלא קאמר רבינו הכא היאך הדין בשל פסיקא, משמע שאין זה קשר בפני עצמו אלא הוא המשך הדין של חוטי סבכה. ולא גרס במשנה ק"א, ב, ושל, אלא חוטי סבכה של פסקיא. וכ"ה בפהמ"ש להרמב"ם כאן (מהדורות הרב קאפח) חוטי סבכה של פסקיה. (ועי' בש"ג שם אות ז). ועפ"י מובן מה שבהל' שבת פ"ה ה"ג לא הזכיר פסקיא, כיון שהזכיר חוטי סבכה. ועי' ערוך ערך סבכה וערך פסיקא. 9. ראה גם פיהמ"ש להרמב"ם. 10. עפ"י ס' הנר כת"י. 11. רבינו נקט הדינים במתיר וכלשון הגמ'. וכתב הראב"ה סי' רו שדיני הקשירה כדיני ההתרה.

קיימא, לפי שאין דעתו להתירו ולשנותו¹². ומסאני¹³ דבני מחווא דעבידן להתירן ולקשרן בכל זמן דכד בעי למרהט שרי ליה וקמיע [נ"א: וקמיט]¹⁴ ליה, וכד בעי לסגויי בניחותא כי הילוכן דרבנן מרפי ליה, כי הא גוונא מותר להתירו לכתחילה.

וסנדל כי הלין אנפין אית ביה. סנדל דטייעי כגון קצת האי דקרו ליה השתא תאסומא, דעביד ליה לפי מידת אסתוארא דכרעיה, וקטר ליה קיטורא מעליא, אם התירו חייב חטאת. ודחומרתא, פ' מכנפין כולהי רצועות ומעיילין בחומרתא דכד בעי מעיין והדר קטיר מאבראי דחומרתא, וכד בעי מרווח, כגון האי פטור אבל אסור¹⁵. וסנדל המוכן לשנים דחומרתא דכד בעי האי למסיימיה מרווח ליה, וכד בעי אחרינא למסיימיה קמיט ליה, ודאי הני לא קטרי [ליה] קשר של קיימא מעיקרא, דניח ליה להתירו וניח ליה נמי לאידך להתירו, הלכך [שרי להתירן]¹⁶ לכתחילה¹⁷.

12. מבואר דלשיטת ר"ח חיוב חטאת הוא בקשר של קיימא ומעשה אומן, אבל מעשה הדיוט אע"פ שהוא קשר של קיימא פטור, ובשאינו של קיימא מותר. וכן פירשו הרי"ף ורמב"ם פ"י הל' א-ב. [נ"א: עפ"י שיטת ר"ח כאן יש לישב קושיית הב"ח ס"י שיש על הרי"ף משום דמנעל וסנדל איכא ברצועותיהן ג' כבי וכמבואר בדברי ר"ח כאן]. אמנם בר"ח לא מבואר דין מעשה אומן שאינו לקיימא, וראה בזה רמב"ם שם סוף הל' ובנו"כ, ולקמן ציון 17. ורש"י ורא"ש כתבו שעיקר החיוב והפטור תלוי במשך זמן הקשירה ולא במעשה אומן. וראה בזה בב"י ריש ס"י שיש. 13. בנדרפס העתקה שגויה. 14. כת"י ס' הנר. 15. דברי ר"ח הובאו בערוך ערך חמר י'. וכע"ז פ' הרי"ף. 16. השלם עפ"י ס' הנר כת"י בשם ר"ח. ועי' רי"ף. 17. מדפירש רבינו שסנדל המוכן לשנים מותר לכתחילה משום שאינו קשר של קיימא משמע דחומרתא פטור אבל אסור משום שהוא קשר של קיימא אלא שאינו מעשה אומן, ואילו סנדלי דטייעי חייב דהוא גם מעשה אומן. וכן מפורש בשו"ת הריב"ש ס"ס קכב שלמד בדעת הרי"ף שחומרתא הוי מעשה הדיוט והוא קשר של קיימא, ודייק כן מדכתב הרי"ף "דקטרי אינהו". אמנם הב"י ס"י שיש (ריש עמ' פ) ובאור הגר"א שם (ד"ה וכל קשר) הוכיחו מדין זה של חומרתא שקשר שאינו של קיימא והוא מעשה אומן פטור אבל אסור. וראה ציון 12. ולדברי הב"י והגר"א צ"ל שסנדל דנפקי ביה תרי מותר משום שבו הקשר אינו מעשה אומן אלא מעשה הדיוט. 18. צ"ב מה ענין ככר או תינוק להכא, ואי ר"ל שכשם שהתירו לטלטל אגב ככר או תינוק כך מותר לטלטל הסנדל אגב הגמי הלח, אכתי יל"ע שהרי מסקנת הגמ' להלן קמב, ב שלא אמרו ככר או תינוק אלא למת בלבד. ואפשר דר"ל דכל שהוא כלי שרי לטלטלו ע"י ככר או תינוק, וכמדומה שנתרת ע"י שום (להלן קכג, א) וכמ"ש הרשב"א ומאירי שם ורא"ש בשו"ת כלל כב ס"י ח. אמנם צ"ב המשך דברי רבינו דשרי רק בפחות פחות מד' אמות ומשמע דאין זה ענין למוקצה. 19. השתא מבואר בר"ח שאיסור טלטול הסנדל הוא משום שמתלטל בכרמלית או בחצר שאינה מעורבת, וע"כ התירו בפחות פחות מד' אמות. (ויל"ע א"כ מה צריך לגמי לח. ואפשר דס"ל שגם לאחר שמתלטל ע"י גמי לח אין זה נחשב לדרך מלבוש ואסור לטלטלו מכרמלית אלא פחות פחות מד' אמות). ורש"י פ' שאיסורו משום מוקצה וכ"כ הראב"ד הו"ד ברשב"א ור"ן. והרמב"ם (פ"י ה"ד) פירש ענינו משום קושר ובכרמלית שרי משום שאין קושר באוכלי בהמה. 20. לקמן קנג, ב. [וע"ש בהע' א4]. 21. עירובין צה, א. 22. שם צז, א. 22א. ע"כ מובא בס' הנר כת"י בשם ר"ח ומסיים עד הנה דברי ר"ח ז"ל.

הא דר' ירמיה דאיפסיק ליה רצועה דסנדליה, וא"ל ר' אבהו שקול גמי לח דחזי למאכל בהמה וכרוך עליה ואתייה. קיי"ל דהאי גמי לח (דא"ל) [קאמר ליה]¹⁸ כי היכי דאיתכשר להנטל בשבת, דהאי [גמין]¹⁹ כיון דחזי למאכל בהמה הוה ליה דבר הניטל בשבת כמו ככר או תינוק¹⁸. ושרי לאיתויי פחות [פחות]¹⁹ מד' אמות¹⁹ כר' יצחק, דאמר²⁰ מוליכו פחות פחות מד' אמות. ולא תימא כיס בלבד שרו ליה דאדם [נ"א: מפני שאדם]²⁰ בהול על ממנו, ואי לא שרית ליה אתי לאתוייה ד' אמות בר"ה, אלא [אפי']²⁰ כל דבר שצריך לו מדתנן²¹ המוציא תפילין מכניסן זוג זוג ובשעת הסכנה מכסן והולך לו, בד"א²² בסכנת גוים, אבל בסכנת לסטין מוליכן פחות פחות מד' אמות. וה"מ בדוכתא דלא מינטר, אבל בדוכתא דמינטר לישבקה בדוכתא²², כרב יוסף. ואע"ג דא"ל אביי אי בעינא אפיכנא ליה, לא חיישינן ליה.

ואינו ניטל, ומשום הכי אצרכיה רב יוסף למישבקה ודלא לטלטוליה בשבת.

והיכי מתרץ דר' יוחנן אליבא דר' יהודה דקתני ר' יוחנן אבל לא לחליצה, והוי בה רבא²³ אליבא דמאן קאמר ר' יוחנן אבל לא לחליצה, אילימא אליבא דרבנן דסברי בפסיקתא אוזן אחת לא נפיק מתורת כלי, ואמר ר' יוחנן כי לא נפיק מתורת כלי אליבא דרבנן לא לעניין טומאה ולא לעניין שבת, אבל לענין חליצה אינו כשר ולא ככלי הוא. והא לדברי הכל אם נפסקה האוזן הפנימית כלי גמור הוא, ואי מיפסקה החיצונה מהפיק ליה לסנדל ומשוי ליה פנימית. ותנינן בהדיא לעניין חליצה דאי אפיך לסנדל של שמאל בימין וחלץ כשר, דתנן חלצה בשל שמאל בימין חליצתה כשרה. אלא כי קאמר ר' יוחנן אבל לא לחליצה אליבא דר' יהודה דסבר בפסיקתא אוזן החיצונה יצא מתורת כלי לגמרי, ולעניין שבת ולעניין טומאה מודה ליה ר' יוחנן לר' יהודה וסבר לה כותיה, אבל לא לחליצה²⁴ דסבר ר' יוחנן לחליצה כלי כשר הוא, ומדתנן חלצה בשל שמאל בימין חליצתה כשירה.

ודחינן אימור דאמור רבנן חלצה בשל שמאל בימין כשר, דבמקומו כלי מעליא הוא. כלומר ברגלו השמאל סנדל מעולה הוא. אבל הכא שנפסקה אוזן החיצונה (דילמא אליבא דרבנן קא' בלבד)²⁵ הרי באותה הרגל לאו סנדל מעליא הוא שהרי נפסקה אוזן החיצונה. ומן שנפסל באתריה דלא הוי באתריה מנא, איך הוי מנא באתריה דלאו ידיה הוא.

יש רבנן²⁶ דהוו מפרשי אפיכנא ליה מימין לשמאל, וכיון דאפיכנא ליה הויא לה רצועה דאיפסיקא (וסדורא דפיש לבראי ומיהדק קליל)²⁷ ומסתגי ליה²⁸. ואנן לא קא מתחזי לנא היכי הוי הכין, אלא הפוך מקום עקיבו לראשו ואוחזו באצבעותיו, ואמר ליה כיון דמסגינא ביה אע"פ בהיפוך כלי הוא אמאי אסור לטלטוליה. ואמר ליה רב יוסף מדמתרץ ר' יוחנן אליבא דר' יהודה דכד מפסיק סנדל אע"ג דאפשר להפוכיה לאו מנא הוא, ש"מ דהלכתא כר' יהודה.

מאי דר' יהודה דתניא סנדל שנפסקה אחת מאוזנא או אחת מתרסיותיו או שניטל כל הכף טמא. ב' אוזניו או ב' תרסיותיו או שניטל רוב הכף טהור²⁹. ר' יהודה אומר נפסקה הפנימית טמא, החיצונה טהור. פירוש קסבר ר' יהודה אע"פ שלא נפסקה אלא האוזן החיצונה של סנדל בלבד, נפיק ליה מתורת כלי וטהור. ות"ק סבר אם נפסק אחת מאוזניו או אחת מתרסיותיו עדיין כלי הוא, אינו יוצא מתורת כלי עד שיפסקו שתיהן. ולר' יהודה כיון שנפסק האוזן החיצונה כבר יצא מתורת כלי וטהור הוא. ואע"פ שיכול להפכו לזה הסנדל ברגלו האחרת³⁰ ולשום האוזן החיצונה פנימית, וקמתרץ ר' יוחנן אליבא דר' יהודה דאמר עולא ואיתימא רבה בר בר חנא אמר ר' יוחנן, כמחלוקת לטומאה כך מחלוקת לעניין שבת אבל לא לחליצה. פי' כל שהוא כלי לקבל טומאה, גם הוא כלי לינטל בשבת, וכל שיצא מתורת כלי לענין טומאה, אף יצא מתורת כלי לעניין שבת

23. ל"מ, ובאוצה"ג חה"פ משער דכ"ז מדברי ר"ה גאון. 24. הכת"י לא ברור, ומה שבנדפס אינו מובן והוסגר. וראה בזה באוצה"ג בהערות. 25. כפי' זה כתב רש"י אלא שפי' שכשהופך חיצוני לפנימי אפשר לחקנו. ונראה שרבינו לא נוחא ליה בפי' זה כיון שהבין שכשהופך חזי בלא תיקון וע"כ פי' אחרת. 26. כן הגירסא בערוך ערך כף א', וכע"ז לשון התוספתא בכלים ב"ב פ"ד ה"ב. ולפנינו בגמ': שניטל כל הכף טהור ושניטל רוב הכף טמא. והגרי"א בתוספתא הגיה ע"פ הגמ' לפנינו, ועי' דק"ס. ולהלן מבאר רבינו ע"פ גירסתו. 27. משמע דהכא מפרש ר"ח כי ש רבנן דלעיל שהופכים הסנדל מרגל לרגל. 28. לפנינו ליחא: רבא. 29. רש"י פי' דבהא מודה גם רבי יהודה. 30. המוסגר נראה מיותר, ובכת"י כעין סימן למחיקה.

יהודה סבר (מ)כד מפסקה חיצונה בטל מהיות כלי דסמכיה על אוזן החיצונה והיא שאוחזת את כף הרגל אבל פנימית לאו סמכא עלה.

והאי דקתני שאם נפסק כל הכף כולו עדיין טמא הוא ואם נפסק רוב הכף שלו³¹ טהור, דייקנן מדקתני בנפסק רוב הכף שלו ולא קתני שלו בכל [הכף]³² כולו אלא קתני כל הכף כולו סתמא. והאי כף סתמא שאם נפסק עדיין טמא הוא בכף של תרסיות קתני והוא שבמקום העקב ומאוזן לאוזן הוא סביב העקב, והאי דקתני הכף שלו שאם נפסק רובו טהור, הכף של סנדל שהוא מן הסנדל גופו אם ניטל רובו טהור³³.

ואקשינן ומי סבר לה ר' יוחנן כר' יהודה והאמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה, ותנן סנדל שנפסקה אחת מאוזניו ותיקנה טמא מדרס³⁴. מאי לאו לא שנא פנימית ול"ש חיצונה כיון דמשתריא חדא מינייהו טמא. ודחינן לא, נפסקה פנימית שנינן אבל נפסקה חיצונה טהור.

ואמרין אי אישתביקא בכללה אפשר לשנויי כדקאמרת, אלא מדקתני סיפא נפסק שנייה ותיקנה טהור מן המדרס אבל טמא מגע מדרס דהא פריט בה ומפרש סוף מאי דאית בה, ואי דוקא פנימית קתני אדמפרש אם נפסקה אח"כ שנייה ותיקנה ניפלוג בקמייתא וניתני בד"א שנפסקה פנימית אבל נפסקה חיצונה טהור. ופרקינן אמר רב יצחק בר' יוסף תהא

ונדחו אלו הדברים, ולא עמדה כדרך שאמרנו, כי לענין טומאה ושבת וחליצה יש ביניהן הפרש, לא אליבא דרבנן ולא אליבא דרבי יהודה. והדרנן לתירוץ וכן לחליצה, כלומר תורת כלי בחליצה כתורת כלי בענין שבת ובטומאה, ואליבא דרבי יהודה דאמר בפסיקת אוזן החיצונה בלבד הוא יוצא מתורת כלי³⁵.

[קיי, ב] ואקשינן וממאי³⁶ דכי אמר ר' יוחנן וכן לחליצה למיפסל סנדל שנפסקה אזנו החיצונה, דילמא אליבא דרבנן קאמר דלא מיפסל עד דמפסקו ב' אזניו.

ושנינן הא לא איצטריך ר' יוחנן לאשמועינן, דהא תנינא החולץ משמאל בימין חליצתה כשרה הכא נמי כי משתני חיצונה למיהוי פנימית כשר, דהא לרבנן במקומה נמי כלי הוא ולא הוה צריך ר' יוחנן למימרה, ולא איצטריך אלא אליבא דרבי יהודה. ומדקא מתרץ ר' יוחנן אליבא דר' יהודה, ש"מ הלכה כר' יהודה לענין שבת דאע"ג דיכול להפוכה לחיצונה ולשויה פנימית לא הויא מנא.

והני ב' אזנים דאמר ת"ק דמיפסקן לאו הני אזנים שמשני צידי סנדל, אלא ב' אזנים מצד אחד, וסנדל זה יש לו ד' אזנים, ב' מצד זה וב' מצד זה³⁷. רבנן סברי [כיון]³⁸ דלא מיפסקן הני תרתי דמצד אחד, לא נפיק מתורת כלי. ור'

30. אולם הרמב"ם בהל' יבוח"פ פ"ד הי"ט ובהל' שבת פ"י ה"ד לא חילק בזה. ומשמע דס"ל דהלכה כרבנן. ועי' סד"ט כלים פכ"ו מ"ד (רד"ל ע"א) דמקורו של הרמב"ם בירושלמי. ובפסקי ריא"ז יבמות פ"ב הלכה יב סעי' י פסק כרבי יהודה. 31. לפנינו בגמ' ליתא לקושיא וממאי דכי אמר רבי יוחנן וכו', וכן ליתא לחירוק. ורש"י תוס' ועו"ד הקשו ותירצו כן מדעתם. [וכן ליתא בקט"ג של התלמוד לפי רשימות ש"ג שבמכון התלמוד הישראלי. ואולם מצינו כן אצל ר"ח בפירושו לר"ה טז, ב דמביא קושיא ותירוק דליתא לפנינו וגם לא בכתבי יד. ואילו הריטב"א ר"ה שם הקשה כן מדנפשיה. וע"ש בהע' 37 וכמבוא עמ' 10-11 ועמד על כך גם המ"ב בבה"ל סי' שא סעי' ד ד"ה להקביל שהר"ח גרס בגמ' ר"ה קושיא ותירוק דליתא לפנינו ונקיט כותיה להלכה כנגד המג"א]. 32. פשטות הגמ' מורה דמיירי בסנדל שיש לו שתי אזנים אחת חיצונה ואחת פנימית, ורק בהמשך הגמ' לענין טומאת מדרס חירצה הגמ' דשם מיירי בסנדל שיש לו ארבע אזנים וארבע תרסיות. וכן מפורש בדברי רבינו לעיל דיש לסנדל רק שתי אזנים. ונראה דמה שמפרש רבינו כאן דנפסקו שתי אזנים מתוך ארבע, היינו משום דס"ל שלמסקנת הגמ' ישנם שני אופנים או שיש בסנדל שתי אזנים ונפסקה אחת או שיש ארבע ונפסקו שתיים, ובשני המקרים טמא. וראה גם לקמן דברי רבינו אצל ציון 45. 33. נראה דכצ"ל. 34. בכת"י: שלא, ושבוש הוא. 35. נראה דכצ"ל, וכן הגיה בר"ח ביקר הערך בערך כף א'. 36. לפי רבינו ה"כ כולו" היינו מקום העקב בלבד, ואילו "רוב הכף שלו" היינו רוב כף הסנדל כולה, ולפי"ז א"ש גירסתו בגמ'. וראה לעיל ציון 26. 37. משמע שלגירסת רבינו ליתא להמשך הגמ' לפנינו: נפסקה שניה

משנתינו בסנדל שיש לו ד' אזנים וד' תרסיות, ובהאי סנדל תנינן נפסקה אחת מאזניו סתם משמע אפילו חיצונית. והוא כגון סנדל שיש לו ב' אזנים פנימיות זו מצד זו וב' חיצונות זו מצד זו שאם תפסק אחת מן החיצונות הא קיימא חברתא בדוכתא דהיא נמי חיצונית, ובחדא פנימית וכנגדה חדא חיצונה סגיא³⁸ ומשום הכי טומאתו של סנדל בדוכתא קיימא. אבל היכא דליכא חיצונה אלא חדא ונפסקה, בטל ההוא סנדל מתורת כלי, דפנימית לחיזוק בעלמא עבידא. ודרך הסנדל און אחת חיצונה ואון אחת פנימית, ויש שעושה שתיים שתיים, אם תפסק האחת תשאר האחרת במקומה, ועל זה שנינו נפסקה טמא.

כי אתא רבין אמר משמיה דרב הלכה כר' יהודה, ור' יוחנן אמר אין הלכה כר' יהודה. ואסיקנא אמוראי ניהו ואליאב דר' יוחנן, כלומר יש אמורא שאומר מדמתרין ר' יוחנן אליבא דר' יהודה ש"מ הלכתא כר' יהודה, ויש מי שאומר כי בפירוש א"ר יוחנן אין הלכה כר' יהודה³⁹. ואע"ג דמספקא לן הי מיניהו דוקא, כיון דאשכחנן רב יוסף דעבד עובדא כר' יהודה, ורב נמי אמר הלכה כר' יהודה, ורב יצחק בר יוסף נמי מתרין ואמר תהא משנתינו בסנדל שיש לו ד' אזנים וד' תרסיות כדי שלא לשבור דבריו של ר' יוחנן, עבדינן כר' יהודה⁴⁰.

תנן כל כלי בעלי בתים שיעורן כרימונים. בעי חזקיה ניקב כמוציא זית וסתמו וחזר וניקב נקב אחר דהו נקבים זה בצד זה, וכל אחד סותמו קודם שניקב הנקב האחר והו להו כולהו

וכו'. וכן ליתא בכי"מ, וכן הסגיר המהרש"ל. ³⁸ מדברי רבינו עולה שאפילו נשארה אחת פנימית ואחת חיצונה סגי לר' יהודה והסנדל נשאר בטומאתו. וד"ז מתבאר עפ"י מה שפי' רבינו שבעינן לאון חיצונה כיון שהיא המחזיקה את כף הרגל והפנימית מסייעת לה כחזוק בעלמא, וע"כ באחת חיצונה ואחת פנימית סגי. אמנם רש"י (לעיל ע"א ד"ה דאי) פירש שבנפסקה החיצונה הסנדל בטל מתורת כלי וטהור כיון שגנאי הוא לו ושוב אינו הגון לתקנו. ולפי"ז ג"ל שבנשארה אחת חיצונית ואחת פנימית ג"כ טהור כי החיצונית נראית ואיכא גנאי ושוב לא יתקנו. ³⁹ רבינו מבאר שבסוגיא מוכח שהכלל אמוראי ניהו נאמר לא רק כששני אמוראים אמרו בפירוש בשם מ"ד, אלא אף כשאמורא מתרין אליבא דתנא מוכח דס"ל כותיה. וראה י"ד מלאכי ס"י תרגם בענין נאמנות תלמיד לומר בשם רבו. ⁴⁰ ראה רמב"ם הל' שבת פ"י ה"ד ומ"מ ולח"מ שם. [ור' לעיל הע' 30א]. ⁴¹ עירובין כד, א. ⁴² השלם עפ"י הגמ' שם. ⁴³ נראה דכצ"ל וכן תוקן בנרפס.

ולפום הדין פירושה דחזקיה ור' יוחנן בסנדל שיש לו ב' אזנים, דקאמר מ"ש ראשונה אי מיפסקא אינו טהור דהא קיימא שנייה, אי אמרת חיצונה נפסקה תחילה הרי טהור מאלתר, ואי אמרת פנימית נפסקה תחילה (הכי) [היכי]⁴¹ מקשי ליה שנייה נמי אי מיפסקא לא ליטהר

וכו'. וכן ליתא בכי"מ, וכן הסגיר המהרש"ל. ³⁸ מדברי רבינו עולה שאפילו נשארה אחת פנימית ואחת חיצונה סגי לר' יהודה והסנדל נשאר בטומאתו. וד"ז מתבאר עפ"י מה שפי' רבינו שבעינן לאון חיצונה כיון שהיא המחזיקה את כף הרגל והפנימית מסייעת לה כחזוק בעלמא, וע"כ באחת חיצונה ואחת פנימית סגי. אמנם רש"י (לעיל ע"א ד"ה דאי) פירש שבנפסקה החיצונה הסנדל בטל מתורת כלי וטהור כיון שגנאי הוא לו ושוב אינו הגון לתקנו. ולפי"ז ג"ל שבנשארה אחת חיצונית ואחת פנימית ג"כ טהור כי החיצונית נראית ואיכא גנאי ושוב לא יתקנו. ³⁹ רבינו מבאר שבסוגיא מוכח שהכלל אמוראי ניהו נאמר לא רק כששני אמוראים אמרו בפירוש בשם מ"ד, אלא אף כשאמורא מתרין אליבא דתנא מוכח דס"ל כותיה. וראה י"ד מלאכי ס"י תרגם בענין נאמנות תלמיד לומר בשם רבו. ⁴⁰ ראה רמב"ם הל' שבת פ"י ה"ד ומ"מ ולח"מ שם. [ור' לעיל הע' 30א]. ⁴¹ עירובין כד, א. ⁴² השלם עפ"י הגמ' שם. ⁴³ נראה דכצ"ל וכן תוקן בנרפס.

[ק"ג, א] קושרין דלי בפסיקא, שהוא אבנט⁵⁰ מפני שאינו קשר [של]⁵⁰ קיימא. אבל לא בחבל, אוקימנא בחבל הגרדי ומשום גזירה. ור' יהודה מתיר, סבר חבל דגרדי אי קטיר ליה בדלי קשר של עראי הוא, ולאורתא שרי ליה מן הדלי משום דבעי ליה למלאכתו, לפיכך כיון שאינו קשר של קיימא שרי, ולא גזרי חבל דגרדי אטו חבל דעלמא⁵⁰.

ורמינן עלה איני דגזרי רבנן⁵¹, הא דתנן חבל דלי שנפסק לא היה קושרו אלא עונבו, ר' יהודה אומר כורך עליו פונדא וכו', ולא קא גזרו רבנן עניבה אטו קשירה.

ושנינן קשירת חבל דגרדי בחבל דעלמא מיחלף לפיכך גזרינן, אבל עניבה בקשירה הכירא רבה היא לפיכך לא גזרינן. לר' יהודה נמי דאסר בעניבה, לאו משום דגזר עניבה אטו קשירה, אלא משום דסבר עניבה קשירה מעילא⁵² היא. והאי דאמרינן בלולב הגזול כו'⁵³ ובפרק המוצא תפילין⁵⁴ דר' יהודה סבר עניבה קשירה מעילא היא, הכא עיקרה. ודברא⁵⁵ נמי קימא בחבל דגרדי דמתח ביה דלא קטור ליה קשר של קיימא⁵⁵.

כלי קיואי הן כלי אומנות האורג כגון האכסן⁵⁵ והכבד⁵⁶ שהיריעה תלויה בו מלמעלה, והכבד שפשוטה עליו מלמטה מותר לטלטלן בשבת. אבל העמודים התקועין בארץ אע"פ שכשעוקרן אינו מתכוין⁵⁶ לעשות גומא,

דהא קיימא ראשונה, ומ"ש פנימית⁴⁴ בדקיימא לר' יהודה. אלא הכין אליבא דר' יוחנן איכא לאוקומה להאי בעיא כי ראשונה לר' יוחנן בסנדל שיש לו ד' אוננים וכו', מימרא באזניו החיצונות בלבד, דאי מפסקא חדא סמך על חבירתה, והכי קאמר מאי שנא ראשונה דהא קיימא שנייה⁴⁵.

ומקשינן שנייה נמי הא מתקנה ראשונה, [ודוקא]⁴⁶ אי פסקי תרוייהו טהר. א"ל ר' יוחנן לחזקיה דאמרת לן פנים חדשות באו לכאן, כיון דתרוייהו איפסיקו בתר דאיטמי ליה אע"ג דחדא חדא איתקנא, ההוא תיקונא⁴⁷ חדש הוא וכמאן דליתיה דמי. והכא נמי לענין כל כלי בעלי בתים, כיון שנקבן נקבין הרבה עד שהגיע לשיעור הוצאת רמון, אע"ג דמיתקני, כיון דפנים חדשות אתקינו טהר. והכין נמי לענין פרץ אמה וגדרה כו'.

ואמר חזקיה על ר' יוחנן לית דין בר אנש אלא מלאך הוא. איכא דאמ' כגון דין בר אנש. ומאן דליתיה הכי כבהמה הוא כנגד זה. קיטרי נודות יין ושמן אע"ג דאית ליה ב' אוני שרי ליה להתירן לתרוייהו, ולא אמרינן דחד מינייהו בטילה.

וכן קדירה של תבשיל מותר להתירה ואע"ג דאית ליה שלבא⁴⁸. פי' כגון דדי הכיור שמקלחין מים, אע"ג דיכול לאורוקי⁴⁹ המרק מן השלבא, מותר להתירה.

44. א"צ לתקן כבנדפס. 45. ראה מש"כ בזה הרמב"ן. 46. נראה דכצ"ל. 47. כ"ה בכת"י וא"צ להשלמה שבנדפס. 48. כן הגירסא בערוך ערך שלב ב'. ולפנינו: שלאכא. וראה חי' המיוחסים לר"ן. 49. כ"ה בערוך. ובר"ח הנדפס: לאודוקי. 50. [א"ח: וכן פירש הרמב"ם הל' שבת פ"ה ה"ג: וקושרין דלי במשיחה או באבנט]. ראה דברי רבינו לעיל אצל ציון 9. 51. עפ"י פ"י ר"ח שבס' הנר כת"י. 52. ועי' פ"י רבי נתן אם הישיבה למשנתינו ומובא בס' הנר כת"י אחר פ"י ר"ח. 53. כ"ה בכת"י וא"צ לתקן כבנדפס. 54. כמו: מעליא. 55. סוכה לג, ב. 56. עירובין צז, א. 57. לפנינו: רב חייא בר אשי. ועי' מסורת הש"ס ודק"ס אות ע. 58. וכן פרש"י דהטעם משום קשירה. אבל הרי"ף כאן והרמב"ם הל' שבת פ"ה ה"ג פירשו משום טלטול. ועי' ביאור הגר"א אור"ח סי' שיו וקנן אורה כאן. 59. רבינו מפרש דמיירי בכלי שמלאכתו לאיסור. וכ"ה ברמב"ם הל' שבת פכ"ו ה"א. ובמ"מ שם עמד על כך דזה שלא כרש"י כאן שפירש דלא הוי מלאכתו לאיסור, ואעפ"כ צ"ל בדעת ר"ח דשרי לטלטלן כיון דצריך לגופו או למקומו. 60. עפ"י הכת"י והערוך ערך כבד ד' שפירש כר"ח. ובנדפס: ככר. 61. באג"ט מלאכת חורש סקל"א עמד על דברי ר"ח שדוקא באינו מתכוין לגומא שרי. ומבאר דיצא לו כן מפני שפירוש הלשון ממילא הויין, היינו בלא כונה. (וע"ש במה שהאריך בנקודה זו). ומבאר כיון דכל ההיתר הוא משום דאינו עושה גומא בידים, אלא דהוי רק